

## A pesti régi városházától

ÍRJA: LÁNG KÁROLY

## a központi városházáig

I.

1686 — 1700.

Hosszú évtizedek óta nem egyszer merült fel a kérdés: mikor építjük fel már a legújabb városházát, mely méltán reprezentálja milliós fővárosunkat. A mostani Károly-kaszárnya nem megoldás s a sok toldozás-foltozás végeredményben egyhelyben való topogás. Nemcsak célszerűségi, esztétikai szempontból is sok kívánni valót hagy maga után a mostani városháza. Ha például a győri vagy soproni tornyos városházát szemléljük, bizony elrestellkedhetünk a mi pesti városházunkkal. Úgy látszik itt is a demokráciának kell a multak hibáit, nemtörődőségeit pótolni.

\*

Amikor Buda-Pest 1686 szeptember 2-án felszabadult a török iga alól, Pest átig számított 300 telket. A hosszú ostrom alatt Pest lakosságának egy része szétszéledt, a másik része elmenekült, vagy az eltakarodó törökök hurcolták el magukkal. Űzők, rom, nyomorúság s a jellegzetes keleti piszok siralmas látványt nyújtott; a 150 éves hódoltság keserű emléke kísértett lépten-nyomon: ahol valamikor élet virult s dolgoz emberek a jövődön munkálkodtak, — az enyészett lebegett a multak árnyai felett. De Buda-Pest nem maradt sokáig lakatlan. A Bécsből 1687-ben Budára küldött császári kamara-igazgatósággal kezdték benépesíteni. A kamara-igazgatóság legelső ténykedése a polgárság feleskete volt. Ezzel megteremtették Pest város községi hatóságát, melynek élére bírói minőségben néhai jó Watula János Jakabot állították, kinek »elül ülésével« 1687 novemberében a választott polgárság megkezdte működését. És vajjon miről folyt a tanácskozás? A »városa« rendjének fenntartása, az egyes lakosok és polgárok közötti surlódások, civakodások kiegyenlítése, a község csekély ügyeinek közmegelegedésre való elintézés. stb. Fontosabb ügyeket azonban kötelesek voltak a budai kamara-igazgatóság tudomására juttatni, mert Buda mellett az akkori Pest másodrangú zerepet játszott.

Természetesen ez időkből városházáról még nem beszélhetünk.

Feltételezhetjük, hogy ezek a tanácskozások, — hetenként kedden és pénteken, — a bíró lakásán folytak le bíróné asszony nem kis bosszúságára, aki a tanácskozások befejeztével nem győzte szellőztetni a »tanácskozó termete«, amíg a sok pipafüsttől megszabadult.

A községi hatóság azonban egy szép napon, 1688 június 10-én megunta működését. És ezen ne is csodálkozzunk! Nem azért, mert hivatalukat titulus sine vitulo alapján látták el, egyszerű mesteremberek lévén, az elvont idő napi foglalkozásukban nemcsak zavarta, gátolta is. A molnármestert akkor hívták a tanácsba, mikor malma a legjobb szélet kapta, a pékmester kénytelen volt otthagyni a befűtött kemencét, a cserepest meg a háztetőről húzták le, mire Herold Henrik Szigfried, a patikus megfenyegette, hogy ne küldjön hozzá semmiféle medicináért, mert beléndeket kever bele. Werlein báró, a kamara-igazgató erre bizonyos megkorlátásokkal megalakította a tanácsot, mint közigazgatási és törvénykezési hatóságot Knipper János Bálint bíróval az élén. A hat tagból álló tanács 1688 június 28-án esküdt fel és ezzel a községi elöljáróság városi hatósággá alakult át. Munkálkodásukat Knipper bíró lakásán kezdték meg, most már Knipperrné bíróné asszony bosszúságára.

Ez a szükségmegoldás sem állhatott fenn sokáig. A kamara-igazgatóság is tarthatatlannak minősítette a helyzetet, azért 1688 június 30-án felszólította az érdemes tanácsot, hogy válasszon egy üresen álló házat, mely városházi célra a legalkalmasabbnak mutatkozik. A tanács rövid tanácskozás és helyszíni szemlék után a Fő-tér jobb oldalán (ma a Március 15. tér egy része) a Lipót-utca (Váci-utca) és a Plébánia-utca sarkán levő (1775 után Torony-utca) földszintes házban állapodott meg. (Egy kapubejárát, három ablakfront, becsértéke 50 forint.) De idővel szükség bizonyult a ház belsőisége, — az időpontot nem tudjuk, — s a már említett 50 forintos ház mellett álló bal-

oldali Riedt-féle földszintes és jobb oldalfelől, Pleyer János tulajdonát képező házat is birtokába vette a városi hatóság a legsiralmasabb állapotban.

A szegény és csekélyszámú mesteremberekből álló polgárság önzetlenül, közös munkával csakhamar helyreállította a tűzokozta károkat és a három különálló háznak tetszetős formát adott. Érdekes, hogy a választott polgárság részére fenntartott tanácskozási szobában egy árva szál butor sem volt. Ha valaki le akart ülni, begurítottak pár üres hordót, deszkát fektettek rá és aki nem akart állni, most már leülhetett. Akinek azonban nem tetszett ezen ülőalkalmatosság, hozhatott széket is magával, ha nem restelte a cipekedést. A választott polgárság azonban idővel megunta a deszkán való ülést, no meg a székhordást, azért arra kérte a tanácsot, hogy állítson szobájukba rendes székeket és asztalt is, amire nemcsak könyökölni, a vitatkozás hevében rá is lehet ütni a nagyobb nyomatek kedvéért. Ez a kérésük vagy negyven év múlva végre be is teljesedett. Így aztán már könnyebben mentek a tanácskozások: a szegény kecskelábú asztal pedig szótlanul tűrte az ökölcspasásokat.

Pest városa ezekben az időkből nagy szegénységgel küzdött. A század végén a kétezer főre felszaporodott lakosság nagy nyomorban élt és többnyire szegényes vályogviskókban lakott, honnan nem egyszer lakoltatta ki a tűz és víz. A 150 éves török uralmat még jó sokáig sinylette és hosszú évtizedeknek kellett elkövetkeznie, míg sorsa jobbrafordult, tűrhetőbbé vált.

De szegény volt a városi tanács is. Sokszor öt szál gyertya beszerzése beldíjatlan akadályokba ütközött.

Némelyek talán a fejüket csóválják erre.

Pedig így volt!

Így van ez feljegyezve az akkori idők jegyzőkönyveinek elsárgult lapjain...

A 17. század mindenképpen szomorú fejezet Buda és Pest történetében.

**SZOMBATON, JÚNIUS 18-ÁN**  
**SzIT júniális a Városházán**